

Warszawa, dnia 16 kwietnia 2015 r.

Ochrona pokrzywdzonego i świadka – nowa ustawa

W dniu 8 kwietnia 2015 r. weszła w życie ustawa z dnia 28 listopada 2014 r. o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka (Dz. U. z 2015 r., poz. 21, dalej „nowa ustawa”). Celem nowej ustawy jest kompleksowe uregulowanie kwestii związanych z ochroną pokrzywdzonego i świadka biorących udział w postępowaniu karnym i karno-skarbowym oraz osób im najbliższych oraz wprowadzenie nowych, dotychczas nieprzewidzianych rozwiązań w tym zakresie. Poniżej zostaną omówione najważniejsze z regulacji nowej ustawy.

Środki ochrony i pomocy uregulowane przez nową ustawę obejmują: ochronę na czas czynności procesowej, ochronę osobistą oraz pomoc w zakresie zmiany miejsca pobytu. Środki te mogą być przy tym stosowane, w określonych okolicznościach, także przed wszczęciem postępowania karnego lub postępowania karnego skarbowego.

Zgodnie z nowymi przepisami, ochrona na czas czynności procesowej może polegać na obecności funkcjonariuszy Policji w pobliżu osoby chronionej w trakcie czynności procesowej z jej udziałem, w drodze do miejsca przeprowadzenia tej czynności lub w drodze powrotnej.

Ochrona osobista powinna z kolei polegać na stałej lub czasowej obecności funkcjonariuszy Policji w pobliżu osoby chronionej, czasowej obserwacji tej osoby i otoczenia lub też wskazaniu tej osobie bezpiecznych miejsc przebywania oraz czasu i bezpiecznego sposobu przemieszczania się, czy też określeniu zakresu, warunków i sposobu kontaktowania się osoby chronionej z innymi osobami.

Pomoc w zakresie zmiany miejsca pobytu polega natomiast na podejmowaniu czynności organizacyjnych umożliwiających osobie chronionej pobyt w innym miejscu niż dotychczasowe m.in. poprzez udostępnienie odpowiedniego tymczasowego lokalu mieszkalnego, pomoc w wynajęciu mieszkania, w przeprowadzce, zagospodarowaniu lub też pomoc w załatwieniu ważnych spraw życiowych związanych ze zmianą miejsca pobytu. Osobie, której udzielono pomocy w zakresie zmiany miejsca pobytu można ponadto udzielić pomocy finansowej przeznaczonej na wskazane w nowej ustawie cele, w tym zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych lub też pokrycie całości lub części kosztów tymczasowego udostępnienia lokalu mieszkalnego lub wynajęcia mieszkania. Taka pomoc finansowa nie może jednak przekraczać miesięcznie 3500 zł, a dla osoby małoletniej - 2000 zł.

Jeśli chodzi o zasady stosowania ww. środków ochrony i pomocy, zgodnie z nową ustawą udziela ich właściwy komendant Policji na pisemny wniosek pokrzywdzonego lub świadka, złożony za pośrednictwem organu prowadzącego czynności operacyjno-rozpoznawcze albo postępowanie sprawdzające lub postępowanie przygotowawcze (a zatem przede wszystkim Policji lub prokuratora) albo na wniosek sądu. Wniosek o udzielenie środków ochrony i pomocy mogą ponadto złożyć same ww. organy lub sąd, działając za zgodą pokrzywdzonego lub świadka. Co przy tym istotne, **zarządzenie w przedmiocie udzielenia środków ochrony i pomocy powinno zostać wydane w terminie nie dłuższym niż 14 dni od dnia otrzymania stosownego wniosku.** Zastosowanie w danym przypadku określonych środków zależy przy tym od stopnia zagrożenia dla życia lub zdrowia. Warto też dodać, że przewidziane w nowej ustawie środki te stosuje się na czas oznaczony wskazany w zarządzeniu, jednakże organ właściwy do wydania zarządzenia może je uchylić wcześniej, np. w sytuacji gdy ustały przesłanki, które uzasadniały ich udzielenie lub gdy osoba chroniona bezpodstawnie uchyliła się od złożenia zeznań w toku postępowania, w związku z którym udzielono jej środka ochrony i pomocy.

Celem zapewnienia skuteczności stosowanych środków ochrony i pomocy nowa ustawa przewidziała także powołanie koordynatorów działań Policji w zakresie ochrony pokrzywdzonych i świadków. Do ich zadań należy m.in.: zapewnienie współdziałania jednostek Policji w udzielaniu i zapewnianiu pomocy i ochrony oraz gromadzenie informacji o ewentualnych zagrożeniach, czy też zapewnienie pomocy psychologicznej.

Nowa ustawa wprowadziła ponadto zmiany do ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 1997 r. Nr 89, poz. 555, ze zm., dalej „kodeks postępowania karnego”). Do najistotniejszych z nich należy **wprowadzenie jako zasady zachowania poufności danych adresowych pokrzywdzonych i świadków.** Anonimizacja ta będzie polegać na tym, że w protokole przesłuchania ww. osób nie będą umieszczane dane dotyczące ich miejsca zamieszkania oraz miejsca pracy. Dane te zostaną zamieszczone tylko w załączniku do ww. protokołu do wyłącznej wiadomości organu prowadzącego postępowanie.

Ponadto nowa ustawa wprowadziła na grunt kodeksu postępowania karnego nową instytucję tzw. europejskiego nakazu ochrony dokonując w ten sposób implementacji dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/99/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie europejskiego nakazu ochrony. Warto wobec tego wyjaśnić, że założeniem europejskiego nakazu ochrony jest zapewnienie ochrony osobie zagrożonej czynem zabronionym innej osoby, mogący zagrozić jej życiu lub innym dobrom prawnie chronionym, w sytuacji

przeniesienia przez tę osobę jej miejsca zamieszkania do innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej. Zgodnie z zamierzeniem ww. dyrektywy, europejski nakaz ochrony ma pozwolić na stosowanie środków ochrony orzeczonych w danym państwie członkowskim, w tym państwie członkowskim, w którym zamieszkała osoba korzystająca z tych środków. Z uwagi na powyższe nowa ustawa uregulowana procedurę występowania do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie europejskiego nakazu ochrony wydanego w Polsce, a także sposób działania w przypadku wystąpienia do państwa polskiego o wykonanie europejskiego nakazu ochrony wydanego w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej. Z uwagi na wyznaczony w ww. dyrektywie termin na jej wdrożenie, przepisów nowej ustawy dotyczące europejskiego nakazu ochrony weszły w życie już w dniu 11 stycznia 2015 r.

Nowa ustawa wprowadziła także inne regulacje podyktowane przepisami prawa Unii Europejskiej. W tym zakresie m.in. dodano do katalogu podmiotów, które w przypadku śmierci pokrzywdzonego mogą wykonywać prawa, które pokrzywdzonemu by przysługiwały, osoby pozostające na utrzymaniu pokrzywdzonego. Ponadto przyjęto prawo udziału osoby trzeciej wskazanej przez pokrzywdzonego podczas czynności z udziałem pokrzywdzonego w postępowaniu przygotowawczym, jeżeli nie uniemożliwia to przeprowadzenia czynności albo nie utrudnia jej w istotny sposób.

Podsumowując, nowa ustawa ma stanowić kompleksową regulację środków ochrony i pomocy pokrzywdzonego i świadka biorących udział w postępowaniu karnym i karnoskarbowym oraz osób im najbliższych, przewidującą jednocześnie szereg nowych rozwiązań w tym zakresie. Środki ochrony uregulowane nową ustawą obejmują ochronę na czas czynności procesowej, ochronę osobistą oraz pomoc w zakresie zmiany miejsca pobytu. Ponadto nowa ustawa wprowadziła istotne zmiany do kodeksu postępowania karnego w tym zasadę poufności danych adresowych pokrzywdzonych i świadków oraz przepisy dotyczące wykonywania europejskiego nakazu ochrony. Należy wobec tego mieć nadzieję, że regulacje przyjęte nową ustawą okażą się skuteczne i zapewnią prawidłową realizację jednego z celów przepisów kształtujących postępowanie karne, jakim jest uwzględnienie prawnie chronionych interesów pokrzywdzonego.

W przypadku jakichkolwiek pytań bądź wątpliwości, pozostaję do Państwa dyspozycji.

Z wyrazami szacunku,

M. Szulikowski i Partnerzy Kancelaria Prawna

Niniejsze memorandum ma charakter wyłącznie informacyjny i jest przedmiotem praw autorskich M. Szulikowski i Partnerzy Kancelarii Prawnej.